

Ja laulība ir izdevusies, tā izmaina un uzlabo visus cilvēka dzīves aspektus.

apgūtu vīru un sievu lomas laulībā?

Šajā rakstā īsi aplūkosim dažas no pamata patiesībām, kuras ikvienam vajadzētu zināt par laulību. Varētu jautāt, kādēļ gan klausīties kāda mācītāja sacītajā par laulību? Tas ir labs jautājums. Tas ir jautājums par autoritāti. Kam ticam? Kur meklējam atbildes uz dzīves svarīgākajiem jautājumiem?

Atbilde ir pavisam vienkārša. Lai arī šajā rakstā izklāstītie principi ņemti no Bībeles, pēdējo pāris desmit gadu laikā gan sabiedriskās, gan dabas zinātnes pārliecinoši apstiprinājušas, ka Bībelē atklātā mācība par cilvēku (kā vīrieti un sievieti), kā arī par laulību (kā viena vīrieša un vienas sievietes savienību uz mūžu) ne tikai precīzi atspoguļo īstenību, bet arī ved pie izmērāmi laimīgākas dzīves tiem pāriem, kuri šādi vada savas dzīves.

Īsi aplūkosim, kāda ir Rakstu mācība par cilvēku, kādi ir šodien biežāk sastopamie attiecību modeļi, kādas var būt nepārdomāti veidotu attiecību nevēlamās sekas, un kā veidot tādas laulības attiecības, pēc kurām visi ilgojamies.

CILVĒKS. VĪRIETIS UN SIEVIETE

Vispirms nedaudz par cilvēku. Tas, kā domājam par cilvēku, nosaka mūsu attieksmi gan pret citiem, gan sevi, gan sabiedrībā, gan laulībā. Dažādos laikos dažādas kultūras piemērojušas dažādus kritērijus, lai noteiktu cilvēka vērtību. Lai kādi būtu bijuši kritēriji – vara, drosme, turība, gudrība, auglība, panākumi, vai kas cits – tie nekad nav pieļāvuši iespēju, ka visi cilvēki būtu vienlīdzīgi.

Ir tikai viens izņēmums. Kristīgais pasaules skatījums. Vēsturnieku vidū valda vienprātība, ka Rietumu civilizācijai par savu esamību lielā mērā jāpateicas tieši Bībeles uzskatam par cilvēku kā pēc Dieva tēla un līdzības radītu. Ko tas nozīmē? Šodienas valodā to varētu izteikt šādi – katrs cilvēks ir radīts kā Dieva pārstāvis uz zemes, lai turpinātu Radītāja darbu, izturēdamies pret citiem līdzīgi kā to darītu viņa Radītājs. Tas nozīmē arī to, ka ikviens cilvēks ir bezgalīgi vērtīgs Dieva acīs. Tā mums vajadzētu uzlūkot un izturēties citam pret citu, un tā domāt pašiem par sevi. Kā par Dieva pārstāvjiem. ▶

GUNTARS BAIKOVS
MĀCĪTĀJS AUSTRĀLIJAS LUTERISKĀJĀ BAZNĪCĀ.
VAIRĀKU GRĀMATU AUTORS
FOTO: NO PERSONISKĀ ARHĪVA UN THORN YANG (UN-SPLASH)

Laulība ne tikai tiek dēvēta par mistēriju, tai arī piemīt mistisks spēks. Ja laulība ir izdevusies, tā izmaina un uzlabo visus cilvēka dzīves aspektus. Savukārt problēmas laulībā spēj ne tikai laupīt prieku un mieru, bet arī negatīvi ietekmēt visu, ko darām. Šis ir vispār zināmas patiesības, lai arī ne vienmēr esam tās rūpīgi pārdomājuši.

Apzinoties laulības attiecību lielo nozīmi, var tikai pabrīnīties, cik maz uzmanības tiek veltīts, lai cilvēkus tai sagatavotu. Gadu gadus pavadām dažāda līmeņa izglītības iestādēs, mācoties par pasauli, kurā dzīvojam, un apgūstot nākotnes profesijai nepieciešamās zināšanas un iemaņas. Bet cik daudz laika veltām, lai sagatavotos laulībai, lai izprastu un

Laulība

MĪTI UN PATIESĪBA

Mistērija. Šādā vārdā laulība tiek dēvēta kristiešu Svētajos Rakstos Bībelē (Efeziešiem 5:32). Mistērija nav tas pats, kas noslēpums. Noslēpums, ja reiz atklāts, pārtrauc eksistēt. Savukārt mistērija ir kas tāds, ko var gan izzināt, gan aprakstīt, gan pārdomāt, bet nekad nav iespējams izprast līdz galam. Tas ir kā smelt ūdeni no avota: lai cik daudz smeltu, tas nepaliek tukšāks. Tāpat arī domājot par laulību.

Bezgalīgi svarīgiem Radītāja acīs. Šāds skatījums attiecas uz katru cilvēku. Uz vīrieti un uz sievieti. Uz pieaugušo un uz bērnu. Uz savējo un uz svešinieku. Uz turīgo un varenu, uz nabago un vājo.

Cik savādāka būtu sabiedrība, cik savādākas būtu cilvēku savstarpējās attiecības, laulību ieskaitot, ja tieši šāda izpratne noteiktu katra cilvēka attieksmi pret apkārtējiem. Pie tam, cik savādāk ikviens varētu lūkoties pats uz sevi mūsdienu sabiedrībā, kura tik bieži nicina tos, kas neatbilst tā brīža vērtības kritērijiem. Cik prieka un jēgpilna būtu dzīve, ja katrs apzinātos, ka ikviens esam radīti kā Radītāja pārstāvji, bezgalīgi svarīgi un dārgi Viņa acīs.

uzdevumam, misijai, savukārt sievietei – attiecībām (1.Mozus 2.). Šodien šī patiesība izteikta daudz un dažādos trāpīgos formulējumos. Vīrieši ir labāki ar lietām, sievietes ir labākas ar cilvēkiem. Vīriešu smadzenes pamatā paredzētas, lai saprastu un radītu sistēmas, sieviešu smadzenes – empātijai. Vīriešiem svarīgāka sacensība, sievietēm – sadarbība. Vīriešiem svarīgāks sekss, sievietēm – emocijas. Vīriešiem karjera, sievietēm – ģimene. Šīs patiesības ne tikai vērojām ikdienā, tās apstiprina arī pētījumi par atšķirībām vīriešu un sieviešu smadzeņu uzbūvē un funkcionalitātē, par atšķirīgām hormonālajām sistēmām, par atšķirīgām

Ikviens cilvēks ir bezgalīgi vērtīgs Dieva acīs. Tā mums vajadzētu izturēties citam pret citu, un tā domāt pašiem par sevi.

Šis skatījums izmainīja pasauli. Tas dāvāja Rietumu kultūrai raksturīgo izpratni par vienlīdzību visu cilvēku starpā, kas noveda pie verdzības atmešanas, izpratni par līdztiesību abu dzimumu starpā, harmonisku izpratni par laulību, atziņu par dzīvības svētumu, atbildību rūpēties par tiem, kuriem rūpes nepieciešamas, un daudzas citas vērtības, kuras šodien pieņemam kā pašas par sevi saprotamas.¹

Kristīgajā pasaules skatījumā vīrietis un sievietei ir vienlīdzīgi. Vienlīdz vērtīgi un vienlīdz cienjami kā Radītāja pārstāvji. Taču vienlīdzīgs cieņā nenozīmē vienāds. Radīšanas stāsts Bībeles sākumā vienkāršos, bet dziļos vārdos apraksta to, kas šobrīd arvien daudzpusīgāk izprotams, pateicoties dabas un sociālo zinātņu attīstībai. Vīrieši un sievietes ir atšķirīgi.

Bībele atklāj, ka vīrietis radīts pamatā

maņām, dzīves uztveri, vēlmēm, prioritātēm, izklaidēm utt.²

Diemžēl, vērojot sabiedrībā popularizētos uzskatus, tā vien šķiet, ka, jo vairāk zinām par vīriešu un sieviešu atšķirībām, jo mazāk tās ņemam vērā un jo vairāk pret tām cināmies. Tā vietā, lai apzinātos, novērtētu, priecātos un izkoptu vīrišķību un sievišķību, pēdējā laikā var vērot tendenci uz dzimumu vienādošanu, vienlīdzības vārdā pieprasot sievietēm kļūt arvien līdzīgākām vīriešiem.

Taču jebkura ideoloģija, kas neatbilst īstenībai, lai cik agresīvi tā uzspiesta, vai lai cik skaistu motīvu vadīta, ir lemta neveiksmei. Diemžēl nodarītais posts daudziem var būt neatgriezenisks. Mēs visi ilgojamies pēc pieņemšanas, atzinības, laimes, mīlestības, uzticības, drošības, bet ne katras attiecības spēj šīs ilgas piepildīt.

TRĪS APLAMI ATTIECĪBU MODEĻI

Kad esam aplūkojuši, kā domāt par cilvēku, vīrieti un sievieti, ķersimies pie laulības institūcijas. Vispirms aplūkosim trīs šobrīd sabiedrībā izplatītus attiecību modeļus un kā tie [ne] darbojas. Diemžēl šī raksta formāts pieļauj vien ļoti vienkāršotu salīdzinājumu.

TRADICIONĀLAIS MODELIS

Šāds nosaukums izvēlēts tādēļ, ka šis modelis vēsturiski bijis un arvien ir pasaulē visizplatītākais.³ Šajā modelī izpratni par cilvēka vērtību un statusu lielā mērā nosaka, vadoties pēc spēka un varas kritērijiem. To varētu īsi noformulēt kā "stiprākais valda". Kurš dzimums ir fiziski spēcīgāks? Protams, vīriešu. Kurš nes mājās "medījumu", tas nosaka toni. Sieviešu aktivitātes šajā modelī bieži vien centrējas uz ģimeni un mājas soli.

Nav grūti ieraudzīt, ka šis modelis, vienu dzimumu izceļot kā svarīgāku un otru kā mazāk svarīgu, var radīt potenciālu augsni gan vīriešu bezatbildībai un sliktāko rakstura iezīmju izpausmēm, gan sievietes kā personas noniecināšanai. Tomēr kā pluss jāmin fakts, ka šis modelis atklāj reālās atšķirības dzimumu starpā. Tāpēc arī vīriem "vīru lietas", sievietēm "sievu lietas".

VIENĀDO PARTNERU MODELIS

Kā reakcija pret tradicionālo modeļa ēnas pusēm un daļēji kā sacelšanās pret pašu laulības institūciju pēdējā pusgadsimta laikā Rietumu pasaulē nenogurstoši popularizēts feministu ideāliem pieskaņots laulības modelis, kurā vīrietis un sievietei tiek uztverti kā partneri.

Vienlīdzība tiek padarīta par vienādību. Šo modeli raksturo realitātei neatbilstoša izpratne par cilvēku, kurā kā patiesība tiek pieņemts uzskats, ka dzimumu atšķirības ir nevis bioloģiskā realitātē balstītas, bet tikai sabiedrības iedomātas. Lai tās atnestu, abi partneri fokusējas uz karjeru. Abi dala mājas pienākumus un vienlīdz daudz laika velta bērnu audzināšanai. Dzimumu "nevienlīdzība" formāli it kā novērsta, vajadzētu iestāties laimei. Diemžēl tas nenotiek.

Saskaņā ar sabiedrisko zinātņu atziņām, sievietei, lai cik veiksmīga savā karjerā, arvien lūkojas pēc vīrieša, kurš būtu spēcīgāks, vairāk sasniedzis, kurš varētu viņu pasargāt un apgādāt. Savukārt, vīrietis ilgojas uzņemties rūpes un atbildību, būt ģimenes galva un tikt novērtēts par savām pūlēm. "Vienādo partneru" modelis aplaupa abus. Turklāt abi ir spiesti vairāk laika veltīt aktivitātēm, kuras dod mazāk gandarījuma: tēvi negūst tik daudz prieka no bērnu aprūpes kā mammas, savukārt sievietēm karjeras loma nav ne tuvu tik nozīmīga kā vīriešiem.

NEREĢISTRĒTA KOPDZĪVE

Cēloņi tās augošajai popularitātei ir pārāk kompleksi, lai tos šeit aplūkotu, bet ilgstoša tradicionālā modeļa publiska kritika un faktiskais vienādo partneru modeļa fiasko minami kā vieni no nozīmīgākajiem. Mazliet par šo kopdzīves modeli. Vispirms – tas nedarbojas. Varētu pat teikt, ka šis modelis ir īpaši pazemojošs tieši sievietēm. Sieviešu motivācija šī modeļa izvēlei bieži ir dziļi sirdī ierakstītas ilgas pēc laulības, pēc vīrieša, kurš pasargās un parūpēsies. Šis modelis tad tiek uztverts kā pirmais solis preti laulībai.

Diemžēl parasti tas ir solis pretējā virzienā. Lielā kā daļa šādu attiecību neilgst pat pāris gadu. Vīrieši šādās attiecībās uzņemas mazāk pienākumu nekā vīrieši laulībā. Sievietēm jāpacieš stāvoklis, kurā viņas tiek "izmēģinātas" laulībai, tiek apkrautas ar pienākumiem, kamēr vīrietis bieži vien dzīvo aprūpēts labāk nekā laulībā, turklāt – bez jebkādam saistībām, brīvs vērot, vai negadīsies kas labāks. Un pat ja šādas attiecības pārtop reģistrētā laulībā, statistiski stabilākas un laimīgākas ir tās laulības, kurās nav bijis šāda "izmēģinājuma" periods.

Var jau sacīt, ka ikviens ir brīvs dzīvot, kā vēlas. Protams. Tomēr jāapzinās, ka katrai izvēlei ir savas sekas. Jebkuras attiecības, kuras nav gudri veidotas, rada labvēlīgu augsni neapmierinātībai un konfliktiem, un beigu beigās var novest pie gauži nevēlamām sekām, vardarbību ieskaitot.⁴

Neviens, nedz vīrietis, nedz sievietei, nav pilnībā imūni pret dusmām, iekāri, skaudību, greizsirdību. Mēs visi to labi zinām. Savukārt mūsu izpratne par to, kas ir cilvēks, kas ir laulība un kā veidot attiecības var šādas problēmas vai nu saasināt, vai mazināt. Kāds tad būtu risinājums, kas būtu darāms? ▶

1 Plašakai informācijas par kristietības nozīmi Rietumu civilizācijas formēšanā lasiet Vishal Mangalvadi, *The Book That Created Your World: How the Bible Created the Soul of Western Civilization*, Thomas Nelson, 2011, kā arī Alvin Schmidt, *How Christianity Changed the World*, Zondervan, 2004.

2 Lai iepazītos ar pētījumiem dzimumu atšķirību jomā, lasiet Steven E. Rhoads *Taking Sex Differences Seriously*, Encounter Books, 2005, kā arī Leonard Sax, *Why Gender Matters*, Three Rivers Press, 2006.

3 Šis modelis iemieso situāciju, kāda valda vīriešu un sieviešu attiecībās pēc grēkā krišanas. Lasiet 1.Mozus grāmatas 3:16.

Sieviete, lai cik veiksmīga savā karjerā, arvien lūkojas pēc vīrieša, kurš būtu spēcīgāks, kurš varētu viņu pasargāt un apgādāt. Vīrietis ilgojas uzņemties rūpes un atbildību, būt ģimenes galva un tikt novērtēts par savām pūlēm.

DIEVA DIZAINS LAULĪBAI

Atbilde ir vienkārša – ņemt vērā realitāti un veidot laulības attiecības pēc Radītāja dāvētā modeļa, kas vienlaikus garantē izmērāmi augstāku laimi, drošību un apmierinātību. Kāds ir šis modelis?

Saskaņā ar Dieva Radītāja ieceri, laulībai ierādīta īpaša vieta. Varētu pat sacīt, ka Dieva vēstījums cilvēkiem sākās ar laulību (1. Mozus 2.) un beidzās ar laulību (Atklāsmes 21). Turklāt Raksti sniedz bagātīgus aprakstus, kādai jābūt laulībai pēc Radītāja ieceres. Jau pieminējam vispārzināmo patiesību, ka vīrieši un sievietes ir dažādi. Kristīgajā pasaules skatījumā gan vīrs, gan sieva tiek uztverti kā vienlīdzīgi cieņā un vērtībā, bet ar dažādām dāvanām apveltīti, un ar dažādām lomām laulībā.

Visprecīzāk šis Dieva dizains laulībai aprakstīts apustuļa Pāvila vēstulē Efezas kristiešiem. Diemžēl šie apustuļa vārdi bieži ir pārprasti un izmantoti ļaunprātīgi. Apustuļa sacīto varētu īsi apkopot šādi: *“Pakļaujieties cits citam Kristus bijībā”* (Efeziešiem 5:21). *“Vīri mīliet savas sievas tāpat kā Kristus ir mīlējis savu draudzi un pats sevi tās labā ziedojis”* (Efeziešiem 5:25). *“Sievās pakļaujieties vīriem kā Kristum un cieniet viņus”* (Efeziešiem 5:22, 33).

Tieši Bībeles izpratne par cilvēku radījusi situāciju Rietumu kultūrā, kad dzimumu vienlīdzība tiek uztverta kā norma. Vienmēr tas tā nav bijis, un arī šodien tā nav ārpus kristīgās pasaules. Tajā pašā laikā radikālā feminisma ideoloģija saindējusi cilvēku uztveri, nemitīgi

attēlojot sievietes kā upurus un vīriešus kā apspiedējus. Šīs divas ietekmes traucē ieraudzīt, cik radikāli ir Pāvila vārdi, un cik brīnišķi harmonisku ainu tie uzbū.

Vispirms – pakļaujieties viens otram. Šie vārdi piesaka attieksmi, ar kādu jādomā par laulības attiecībām. Tā nav tik pierastā – “kāds man no šīm attiecībām labums”. Tieši pretēji, domājot par laulību, fokusam jābūt uz otru personu – “kā es varu rūpēties, ko es varu darīt sava laulātā labā”. Pakļaujieties viens otram nozīmē vērtēt otru augstāk par sevi un nesavtīgi veltīt sevi laulātajam. Kā to darīt?

Vīrieši un sievietes ir dažādi. Ar dažādām dāvanām, ar dažādām vēlmēm un vajadzībām, un tieši tāpēc ar dažādām lomām un uzdevumiem laulībā. Pāvils laulāto lomas izskaidro, par atskaites punktu ņemot pašu Kristu. Vīri, mīliet savas sievas kā Kristus mīlējis savu draudzi! Kā Kristus! Vīra loma ir būt kā Kristum attiecībā pret sievu.

Vīrieti, lūk tava misija! Tava laulība, tava sieva, tava ģimene. Lūk, tavs uzdevums un standarts! Mīli savu sievu kā Kristus ir mīlējis draudzi, pat dzīvību atdodams tās labā. Lūk, tavas dzīves piepildījums un mērķis, kas ir tik liels, ka prasīs visu tavu sacensību garu, visu tavu radošo enerģiju un cīņas sparū, lai uz to tiektos. Un nekad nepienāks brīdis, kad varēsi teikt, ka nu viss ir padarīts.

Sievas, pakļaujieties saviem vīriem kā Kristum, un cieniet viņus! Kā Kristum! Sievu loma attiecībās ar vīriem ir būt kā draudzei attiecībā pret Kristu. Vīru uzdevums ir mīlēt jūs kā Kristus mīlējis draudzi. Jūsu uzdevums, atbildot uz šo

mīlestību – pakļauties vīriem kā Kristum. Tieši šie vārdi bieži tiek pārprasti un ļaunprātīgi izmantoti.

Ievērojiet, Pāvils nesaka: “Vīri, pakļaujiet sievas!” Pāvils nesaka: “Vīri, jums ir vara, piespiediet viņas jūs klausīt!” Šādi pārprast Pāvila vārdus var tikai tad, ja par laulības attiecībām domā no varas un spēka pozīcijām. Pamudinājums “pakļaujieties” ir izteikts sievietēm un tikai sievietēm. Sievas pakļaušanās vīriem ir vīra pašreizējās mīlestības pret sievu monētas otra puse. Pakļaujoties sieva labprātīgi nododas vīriem kā Kristum, ļaujot un tādējādi arī palīdzot vīriem viņu sargāt un aprūpēt.

Šo savstarpēji papildinošo attiecību harmonisko skaistumu pilnīgāk var izprast, ņemot vērā, ka sieviete ir arī māte. Ka grūtniecības un bērnu pirmo dzīves gadu laikā sieviete ir daudz trauslāka, vieglāk ievainojama un viņai nepieciešama drošība, beznosacījumu mīlestība un pārliecība, ka viņas vīrs, ja nepieciešams, atdos savu dzīvību viņas labā. Pakļaujoties vīriem, sieva padara vīra mīlestību un rūpes iespējamā. Savukārt, ja abi laulātie kā feministu idealizēti vienādi partneri cīnās par savām varas pozīcijām, gan vīra, gan sievas uzdevums kļūst par neiespējamo misiju.

Jāatceras, ka ne uzdevumam mīlēt, ne pavēlei pakļauties vien nav nekāda sakara ar varu vai teikšanu. Šie uzdevumi atklāj dziļi izpratni par abu dzimumu atšķirībām un vajadzībām un palīdz gan vīriem, gan sievietēm saņemt tieši to, kas viņiem vajadzīgs.

Atcerēsieties, vīrietis ir radīts misijai, uzdevumam. Pavēle mīlēt, netaupot dzīvību, dod tieši šādu uzdevumu. Savukārt sieviete ir radīta attiecībām, un mīlestība ir tieši tas, ko viņa visvairāk kāro. Vīrietis, saskaņā ar savu dabu, vairāk par visu vēlas izpelnīties cieņu un atzinību par labi paveikto. Tieši tādēļ sievas uzdevums

ir – cienīt, proti, dot vīriem tieši to, kas viņam vajadzīgs. Pakļaujoties vīriem, sieva parāda, ka cieņa viņu, pilnībā uzticoties, ka vīrs darīs tieši to, kas būtu labākais viņu laulībai un ģimenei.

Lai šāds attiecību modelis darbotos, nepieciešams, lai gan vīrs, gan sieva izprastu savu lomu laulībā un no sirds censtos to pildīt. Tādēļ vīri, negaidiet, kad jums šķitīs, ka nu būtu īstais brīdis mīlēt sievu – dariet to uzreiz. Tāpat sievas, negaidiet, kad vīrs izdarīs ko tādu, par ko viņš būtu pelnījis jūsu cieņu, cieniet un pakļaujieties viņam uzreiz. Tādējādi jūsu abpusējā mīlestība, cieņa un pakļaušanās palīdzēs radīt attiecības, pēc kurām visi ilgojamies.

Kā redzams no šī īsā apraksta, Radītāja dizains paredz brīnišķas un harmoniskas abu dzimumu atšķirības, dāvanas un vēlmes respektējošas attiecības, kurās katrs var darīt un saņemt tieši to, kas viņiem visvairāk nepieciešams. Ja kāda mācītāja sacītais nešķiet pietiekoši pārliecinošs informācijas avots, var piebilst, ka saskaņā ar pēdējo pāris desmit gadu laikā veiktajiem pētījumiem, tieši šāds laulības modelis gan nodrošina visaugstāko laimes un apmierinātības līmeni vīriešiem un sievietēm, gan rada visstabilāko un labvēlīgāko vidi bērniem, gan ir par labu visai sabiedrībai.

Šis ir vienkāršas patiesības, pārbaudāmas. Tās prasa tikai vienu – cilvēkus, kuri vēlētos šo Radītāja dāvēto gudrību likt lietā un savā dzīvē izbaudīt tās svētīgos augļus. Esiet šādi cilvēki, baudiet laimīgu laulību paši un pamāciet savus mīļos. †

IESAKĀM IZLASĪT

*“Laulība: starp Radīšanu un Mūžību”,
“Dievs, Pasaule, Cilvēks” un
“Bībele kā Kristus Liecība”*

Grāmatas latviešu valodā, autors: Guntars Baikovs

Vīrietis ir radīts misijai, uzdevumam, sievietei – attiecībām, un mīlestība ir tas, ko viņa visvairāk kāro.

4 Statistiski vismazākā iespēja piedzīvot vardarbību ir praktizējošu kristiešu ģimenē. Tad dzīvojot reģistrētā laulībā. Dzīvojot neregistrētā kopdzīvē, vardarbības iespēja ir salīdzinoši daudz augstāka: to var viegli saprast, ņemot vērā, cik laba augsne šādās attiecībās ir greizsirdībai. Visaugstākais vardarbības procents, daudz augstāks nekā jebkurā citā kategorijā, ir viena dzimuma pāru attiecībās.